

3. Struktura osídlení

- I. Úvod k tématu
- II. Sledované jevy ÚAP ČR
  - 3.1. Centra sídelní struktury – vyšší a střední významná centra A-D (vč. vazeb na spádová území, os osídlení
    - 3.1.1 Vazby center osídlení v ČR na metropolitní regiony ve střední Evropě
  - 3.2. Osídlení dle Politiky územního rozvoje ČR (PÚR ČR)
    - 3.2.1 Rozvojové oblasti dle PÚR ČR
    - 3.2.2 Rozvojové osy dle PÚR ČR
  - 3.3. Osídlení dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+
    - 3.3.1 Území metropolitních oblastí ITI
- III. Závěrečný souhrn
- IV. Právní rámec, zákony a vyhlášky
- V. Použité zdroje
- VI. Použité zkratky
- VII. Seznam grafických listů kapitoly 3
- VIII. Přílohy

3. Struktura osídlení

I. Úvod k tématu

Struktura osídlení České republiky je charakteristická velkou rozdrobeností sídel a relativně nízkým počtem velkoměst s významným zastoupením malých a středních měst, což způsobuje celkově vysokou míru urbanizace. Struktura osídlení České republiky má hierarchický charakter uspořádání sídel tvořený centry několika hierarchických úrovní – kategorií. Centra osídlení zejména centra vyššího a středního řádu jsou významnými póly sídelní struktury, zásadně ovlivňující rozvoj a vazby v území. Hierarchické uspořádání, sídelní struktury je výsledkem dlouhodobého vývoje mimo jiné ovlivněno různými podmínkami a potenciálem v jednotlivých regionech ČR. Sídelní struktura byla v minulosti řešena v mnoha odborných studiích a jiných materiálech. Účel vymezení osídlení byl přitom různý. Pozornost byla věnována v posledním období například kategorizaci osídlení v souvislosti s novým administrativním členěním ČR (vznik obvodů obcí s rozšířenou působností ORP).

Zde je věnována pozornost především sídelní struktuře a vymezení center osídlení pro potřeby územního plánování, neboť stanovení podmínek pro obnovu a rozvoj sídelní struktury je jedním z úkolů územního plánování. Tento úkol má být naplňován mj. v textové části zásad územního rozvoje (ZÚR), která určuje základní požadavky na účelné a hospodárné uspořádání území kraje mj. stanovením požadavků nadmístního významu na koordinaci územně plánovací činnosti obcí a na řešení v územně plánovací dokumentaci obcí, zejména s přihlédnutím k podmínkám obnovy a rozvoje sídelní struktury, viz vyhláška 500/2006 Sb., příloha č. 4, obsah zásad územního rozvoje, odst. odst. 1 písm. h).

Sídelní struktura je sledovaným jevem č. 6 v územně analytických podkladech kraje, v části podklad pro rozbor udržitelného rozvoje území. Tento sledovaný jev zpracovává pořizovatel ÚAP kraje, příslušný krajský úřad.

Je vhodné sjednotit metody a způsoby zpracování jevu č. 6. s ohledem na účel jeho využití v územně plánovací činnosti, a to zejména v činnosti krajských úřadů při koordinaci územně plánovací činnosti obcí a vymezení nadmístních rozvojových oblastí a rozvojových os.

Za tímto účelem byla pro potřeby ÚAP ČR byla v roce 2017 AURS, spol. s r. o. a ÚRS PRAHA zpracována studie „Sídelní struktura České republiky, Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu“, jejímž účelem je, na základě podrobné analýzy a použité metodiky, stanovení kategorizace center osídlení v rámci sídelní struktury ČR v celorepublikovém a středoevropském kontextu. Cílem metodiky bylo především na základě faktorů, ovlivňujících parametry jednotlivých kategorií, sjednotit přístup k vymezení center osídlení na celorepublikové a krajské úrovni. Konkrétní hierarchizace je ve studii však navržena jen pro republikovou úroveň, zatímco nižší kategorie center osídlení budou předmětem řešení v jednotlivých ZÚR na úrovni krajů. Navržený katalog vybavení center osídlení,

který je součástí příloh, může být využit jednotlivými kraji právě pro vymezení nižší kategorie center, jejichž vymezení není předmětem této studie.

Návrh kategorizace center osídlení určuje význam jednotlivých center sídelní struktury ČR a je významným nástrojem pro jejich stabilizaci. Vymezení center v ČR by mělo respektovat rovněž přístupy v jiných zemích středoevropského prostoru.

II. Sledované jevy ÚAP ČR

3.1. Centra sídelní struktury – vyšší a střední významná centra A–D

Návrh sídelní struktury a vymezení center osídlení je zde primárně určen pro Územně analytické podklady (ÚAP) republikové úrovně.

Pro vymezení jednotlivých kategorií center byla analyzována řada faktorů, které parametry jednotlivých typů ovlivňují. Nejvýznamnějšími faktory vymezení jsou:

- vlastní velikost centra (počet obyvatel, počet zaměstnanců)
- jeho spádový obvod (počet obyvatel, počet zaměstnanců)

Poznámka: Podrobná použitá metodika a analýza všech faktorů, které parametry jednotlivých typů ovlivňují, jsou k dispozici ve studii Sídelní struktura České republiky, Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu, AURS, spol. s r. o. a ÚRS PRAHA, a. s., Ing. arch. Milan Körner, CSc., RNDr. Jan Müller, Ing. arch. Radana Feistnerová, Ing. arch. Blanka Almásyová, zpracované pro MMR, listopad 2017. „

V sídelní struktuře jsou obvykle vymežovány následující kategorie center, viz tabulka č. 3.1. Studie však vymezuje pouze centra kategorie A–D. Centra osídlení kategorie E–G jsou předmětem řešení v jednotlivých ZÚR v úrovni krajů na základě doporučeného katalogu zařízení pro vymezení nižší kategorie center.

Tab. 3.1: Kategorie center osídlení

Kategorie center	Počet obyvatel (v tis.) cca		Počet center (návrh)		
	Centra	Spádové území (vč. centra)			
A	Vyšší	Významné	100	200	15
B		Ostatní	50	100	13 (14)
C	Střední	Významné	20	40	40 (43)
D		Ostatní	15	30	32 (35)
E	Nižší	Významné	10	20	nejsou navrhována
F		Ostatní	5	10	nejsou navrhována
G	Malá		3 (2)	obvykle > 5	nejsou navrhována

Zdroj: Sídelní struktura České republiky, Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu, AURS, spol. s r. o. a ÚRS PRAHA, a. s., Ing. arch. Milan Körner, CSc., RNDr. Jan Müller, Ing. arch. Radana Feistnerová, Ing. arch. Blanka Almásyová, zpracované pro MMR, listopad 2017.

Studie vymezuje na území ČR na základě popsané metodiky následující kategorie center a konkrétní centra osídlení:

Vyšší centra významná: Praha, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Chomutov, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Olomouc, Zlín, Ostrava, Opava.

Vyšší centra ostatní: Kladno, Mladá Boleslav, Kolín-Kutná Hora, Tábor, Cheb, Most, Teplice, Děčín, Jablonec nad Nisou, Prostějov, Přešov, Karviná, Frýdek-Místek.

Střední centra významná: Benešov, Beroun, Mělník, Nymburk/Poděbrady, Příbram, Rakovník, Jindřichův Hradec, Písek, Strakonice, Klatovy, Sokolov, Kadaň/ Klášterec nad Ohří, Litoměřice, Louny, Žatec, Česká Lípa, Náchod, Trutnov, Chrudim, Svitavy, Česká Třebová/Ústí nad Orlicí, Havlíčkův Brod, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Blansko, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo, Šumperk, Kroměříž, Uherské Hradiště, Valašské Meziříčí, Vsetín, Krnov, Kopřivnice/Příbor, Nový Jičín, Třinec, Havířov, Český Těšín.

Střední centra ostatní: Slaný, Kralupy nad Vltavou, Neratovice, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Lysá nad Labem/Milovice, Říčany, Český Krumlov, Prachatice, Domažlice, Tachov, Aš, Mariánské Lázně, Chodov, Litvínov, Rumburk/Varnsdorf, Turnov, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Dvůr Králové nad Labem, Vrchlabí, Vysoké Mýto/Choceň, Pelhřimov, Veselí nad Moravou, Jeseník, Hranice, Otrokovice, Uherský Brod, Rožnov pod Radhoštěm, Bruntál, Bohumín, Orlová.

Nižší centra významná a ostatní: doporučuje se vymezit v ÚAP krajů (netýká se hl. m. Prahy).

Návrh kategorizace center osídlení ČR, kategorie A–D viz grafický list 3.1.

3.1.1 Vazby center osídlení v ČR na metropolitní regiony ve střední Evropě

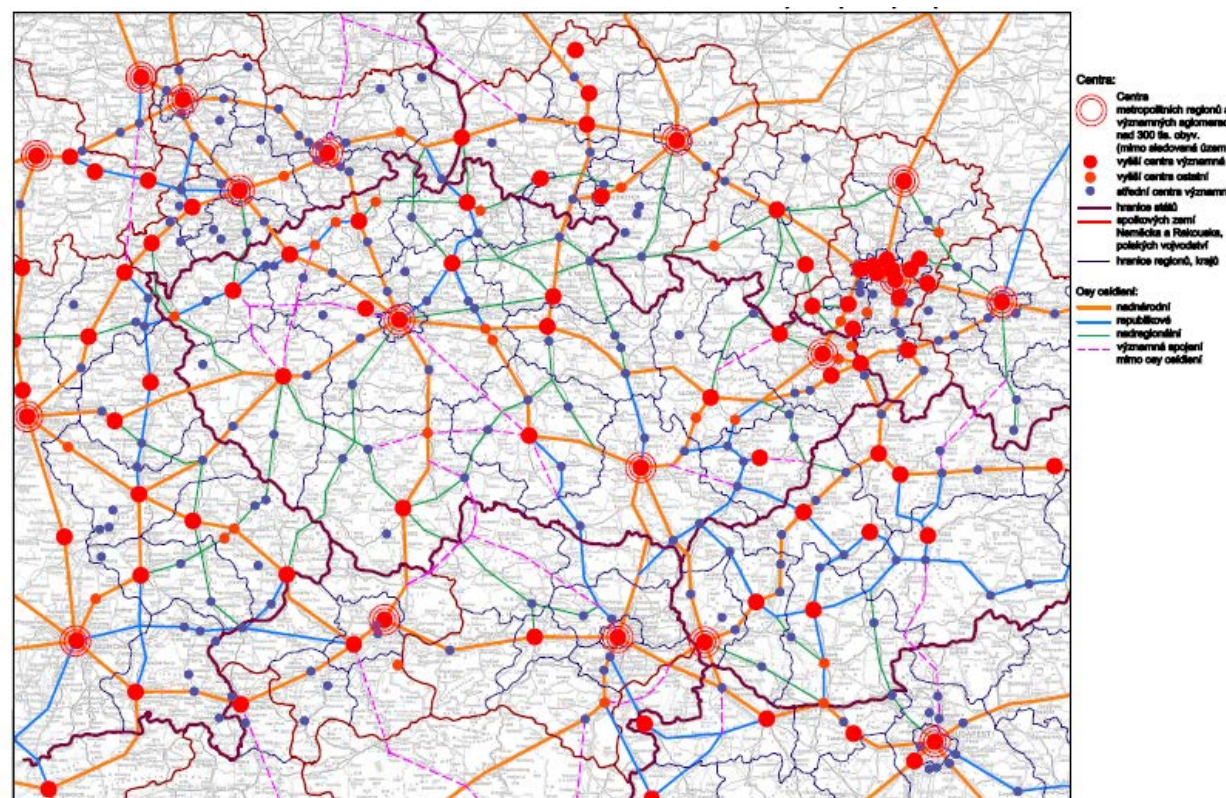
Česká republika leží v polygonu středoevropských metropolitních regionů a významných aglomerací München – Nürnberg – Leipzig/Halle – Dresden – Wrocław – Katowice – Kraków – Budapest – Wien/Bratislava – Linz/Wels – Salzburg. Do sledovaného území širších vazeb nebyly zahrnuty regiony München a Nürnberg. Ve většině případů byly použity regiony NUTS 3, které velikostně i počtem obyvatel přibližně odpovídají českým a slovenským krajům.

V rámci střední Evropy jsou z hlediska osídlení a urbanizace z pohledu bezprostředních vazeb na ČR sledovány následující metropolitní regiony:

- významné:
  - s jádry nad 1 mil. obyvatel: München, Wien, Praha, Nürnberg, Leipzig / Halle,
  - s jádry nad 0,5 mil. obyvatel: Dresden, Wrocław, Kraków,
- ostatní:
  - s jádry nad 300 tis. obyvatel: Bratislava, Katowice; s jádry nad 200 tis. obyvatel: Linz / Wels, Chemnitz / Zwickau.

Zdroj: *Metropolitní regiony a významné aglomerace ve střední Evropě po r. 1990*, M. Körner, časopis *Urbanismus a územní rozvoj* č. 5/2010. Upraveno: *Ústav územního rozvoje*, 2016.

Obr. 3. 1: Centra osídlení ve středoevropském kontextu

Zdroj: „*Sídelní struktura České republiky, Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu*“, AURS, spol. s r. o. a ÚRS PRAHA, a. s., Ing. arch. Milan Körner, CSc., RNDr. Jan Müller, Ing. arch. Radana Feistnerová, Ing. arch. Blanka Almásyová, zpracované pro MMR, listopad 2017.

3. 2. Osídlení dle Politiky územního rozvoje ČR (PÚR ČR)

Politika územního rozvoje ČR s ohledem na jedinečnost charakteru území a sídelní struktury České republiky zohledňuje požadavky na udržitelný rozvoj území a územní soudržnost, které pro Českou republiku vyplývají z členství v EU, z mezinárodních smluv, z členství v mezinárodních organizacích (OSN, OECD, Rada Evropy) a dalších mezinárodních dohod, smluv a úmluv, vztahujících se k územnímu rozvoji, ve kterých je Česká republika jednou ze smluvních stran.

Vztah republikových priorit územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území obsažených v PÚR ČR k osídlení a sídelní struktuře

Republikové priority územního plánování (dále též „republikové priority“) v souladu s charakterem území ČR, jeho sídelní strukturou a účelem PÚR ČR, stanovují rámce k vytváření vyváženého vztahu územních podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel v území (udržitelný rozvoj území).

Vztah k osídlení a vliv na utváření sídelní struktury má většina činností probíhajících v území a rovněž tedy většina republikových priorit, vymezených v PÚR ČR. Některé z priorit se dotýkají přímo osídlení a přispívají k pozitivnímu ovlivňování sídelní struktury, a to zejména na úrovni ZÚR a některé sahají zprostředkovaně do působnosti územních plánů.

Vybrané republikové priority, s vazbou na osídlení

- čl. (14) Ve veřejném zájmu chránit a rozvíjet přírodní, civilizační a kulturní hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Zachovat ráz jedinečné urbanistické struktury území, sídelní struktury a jedinečné kulturní krajiny, které jsou výrazem identity území, jeho historie a tradice. Tato území mají značnou hodnotu, např. i jako turistické atraktivity. Jejich ochrana by měla být provázána s potřebami ekonomického a sociálního rozvoje v souladu s principy udržitelného rozvoje. V některých případech je nutná cílená ochrana míst zvláštního zájmu, v jiných případech je třeba chránit, respektive obnovit celé krajinné celky. Krajina je živým v čase proměnným celkem, který vyžaduje tvůrčí, avšak citlivý přístup k vyváženému všestrannému rozvoji tak, aby byly zachovány její stěžejní kulturní, přírodní a užitné hodnoty.
- čl. (16a) Při územně plánovací činnosti vycházet z principu integrovaného rozvoje území, zejména měst a regionů, který představuje objektivní a komplexní posuzování a následné koordinování prostorových, odvětvových a časových hledisek.
- čl. (18) Podporovat vyvážený a polycentrický rozvoj sídelní struktury. Vytvářet územní předpoklady pro posílení vazeb mezi městskými a venkovskými oblastmi s ohledem na jejich rozdílnost z hlediska přírodního, krajinného, urbanistického i hospodářského prostředí.
- čl. (19) Vytvářet předpoklady pro polyfunkční využívání opuštěných areálů a ploch (tzv. brownfields průmyslového, zemědělského, vojenského a jiného původu, vč. území bývalých vojenských újezdů.). Hospodárně využívat zastavěné území (podpora přestaveb revitalizací a sanací území) a zajistit ochranu nezastavěného území (zejména zemědělské a lesní půdy) a zachování veřejné zeleně, včetně minimalizace její fragmentace. Cílem je účelné využívání a uspořádání území úsporné v nárocích na veřejné rozpočty na dopravu a energii, které koordinací veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území omezuje negativní důsledky suburbanizace pro udržitelný rozvoj území.
- čl. (20a) Vytvářet územní podmínky pro zajištění migrační propustnosti krajiny pro volně žijící živočichy a pro člověka, zejména při umísťování dopravní a technické infrastruktury a při vymezení ploch pro bydlení, občanskou vybavenost, výrobu a skladování. V rámci územně plánovací činnosti omezovat nežádoucí srůstání sídel s ohledem na zajištění přístupnosti a prostupnosti krajiny, uplatňovat integrované přístupy k předcházení a řešení environmentálních problémů.

3. STRUKTURA OSÍDLENÍ

- čl. (27) Vytvářet podmínky pro koordinované umístění veřejné infrastruktury v území a její rozvoj a tím podporovat její účelné využívání v rámci sídelní struktury včetně podmínek pro rozvoj digitální technické infrastruktury. Vytvářet rovněž podmínky pro zkvalitnění dopravní dostupnosti obcí (měst), které jsou přirozenými regionálními centry v území tak, aby se díky možnostem, poloze i infrastruktuře těchto obcí zlepšovaly i podmínky pro rozvoj okolních obcí ve venkovských oblastech a v oblastech se specifickými geografickými podmínkami.

Rozvojové oblasti a osy vymezené v PÚR ČR

Politika územního rozvoje ČR v souladu s požadavky stavebního zákona vymezuje rozvojové oblasti a rozvojové osy, což jsou území, v nichž z důvodů soustředění aktivit mezinárodního a republikového významu existují zvýšené požadavky na změny v území. Zvýšené požadavky na změny území však nemusí vyplývat jen z rozvojových záměrů v území z důvodů jeho vysoké atraktivity.

V rozvojových oblastech a rozvojových osách je nutno vytvářet, udržovat a koordinovat územní připravenost na zvýšené požadavky změn v území a při respektování republikových priorit územního plánování umožňovat odpovídající využívání území a zachování jeho hodnot. Zvýšené požadavky na změny v území rozvojových oblastí a rozvojových os vyžadují aktivní součinnost všech složek veřejné správy, zvláště pak dotčených orgánů, chránících veřejné zájmy podle zvláštních právních předpisů při řešení úkolů pro územní plánování a při plnění příslušných doporučení.

Při rozhodování a posuzování záměrů na změny území ve všech rozvojových oblastech a rozvojových osách je nutno sledovat z pohledu vlivu na utváření sídelní struktury a struktury sídel zejména:

- rozvoj bydlení při upřednostnění rozvoje uvnitř zastavěného území,
- předcházení prostorové sociální segregaci, fragmentaci krajiny nově vymezenými zastavitelnými plochami a záborům ploch veřejné zeleně sloužící svému účelu,
- nové využití nevyužívaných průmyslových, skladových, dopravních a jiných ploch,
- zachování a rozvoj společenské funkce tradičních městských center.

3.2.1. Rozvojové oblasti dle PÚR ČR

Rozvojové oblasti (ROB) zahrnují obce, ovlivněné rozvojem hlavního centra (krajského města) při případném spolupůsobení vedlejších center. Jsou oblastmi, ve kterých dochází či s vysokou pravděpodobností bude docházet k problémům a územním konfliktům, vyplývajícím z rozvoje.

Vymezení ROB je vázáno především na sídelní strukturu a dopravní infrastrukturu. V případě rozvojových oblastí jsou v PÚR ČR odlišeny metropolitní rozvojové oblasti Praha, Brno a Ostrava od ostatních rozvojových oblastí s centry v krajských městech. Rozvojové oblasti jsou vymezeny dle správních obvodů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a případně jejich částí.

Důvody vymezení rozvojových oblastí spočívají ve většině případů v území ovlivněném rozvojem hlavního centra, kterým je ve všech případech krajské město případně hlavní město Praha, v některých případech se spolupůsobením vedlejších center nebo husté sítě vedlejších center a kompaktního urbanizovaného osídlení se soustředěním kulturních a ekonomických aktivit. Podstatným rozvojovým předpokladem je v mnoha případech napojení na významnou dopravní infrastrukturu.

Tab. 3. 3. Rozvojové oblasti republikového významu vymezené v PÚR ČR

Označení rozvojové oblasti	
OB1	Metropolitní rozvojová oblast Praha
OB2	Metropolitní rozvojová oblast Ostrava
OB3	Metropolitní rozvojová oblast Brno
OB4	Rozvojová oblast Hradec Králové/Pardubice
OB5	Rozvojová oblast Plzeň
OB6	Rozvojová oblast Ústí nad Labem
OB7	Rozvojová oblast Liberec

Označení rozvojové oblasti	
OB8	Rozvojová oblast Olomouc
OB9	Rozvojová oblast Zlín
OB10	Rozvojová oblast České Budějovice
OB11	Rozvojová oblast Jihlava
OB12	Rozvojová oblast Karlovy Vary

Zdroj: Politika územního rozvoje České republiky (ve znění závazném od 1. 9. 2021). Ústav územního rozvoje, 2021.

3.2.2. Rozvojové osy dle PÚR ČR

Rozvojové osy jsou v PÚR ČR vymezeny a definovány především ve vazbě na stávající i plánovanou dopravní infrastrukturu a hlavní centra osídlení.

Rozvojové osy zahrnují obce, v nichž existují, nebo lze reálně očekávat zvýšené požadavky na změny v území, vyvolané dopravní vazbou na existující nebo připravované kapacitní silnice a železnice při spolupůsobení rozvojové dynamiky příslušných center osídlení. Do rozvojových os nejsou zařazovány obce, které jsou již součástí rozvojových oblastí.

Většina os vymezených v PÚR ČR navazuje na rozvojové osy v zahraničí.

Tab. 3. 4: Rozvojové osy v PÚR ČR

Označení rozvojové osy		Vymezení rozvojové osy
OS1	P Praha–Plzeň–hranice ČR/Německo (–Nürnberg)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významnou dopravní cestu, tj. dálnici D5 a část III. TŽK v úseku Praha–Stříbro.
OS2	Praha–Ústí nad Labem–hranice ČR/Německo (–Dresden)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významnou dopravní cestu, tj. dálnici D8 a I. a IV. TŽK
OS3	Praha–Liberec–hranice ČR/Německo, Polsko (–Görlitz/Zgorzelec)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. dálnice D10 a silnice I/35.
OS4	Praha–Hradec Králové/Pardubice (podél dálnice D11)–Trutnov–hranice ČR/Polsko (–Wrocław). Další větve rozvojové osy je Praha–Kolín–Chvaletice–Pardubice (podél železničního spojení Praha–Kolín–Pardubice)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. dálnici D11 a jejím připravovaným pokračováním do Polska a I. a III. TŽK v úseku Praha–Pardubice
OS5	Praha–(Kolín)–Jihlava–Brno	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. dálnici D1, silnice I/38 a I/12, ovlivněné rozvojovými záměry vysokorychlostní tratě
OS5a	Praha–Jihlava	Obce mimo rozvojové oblasti s výraznou vazbou na významnou dopravní cestu, tj. dálnici D1 v úseku Praha–Jihlava
OS6	Praha–Benešov–Tábor–České Budějovice–hranice ČR/Rakousko (–Linz)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. dálnici D3, silnici I/3 a IV. TŽK
OS7	Ústí nad Labem–Chomutov–Karlovy Vary–Cheb–hranice ČR/Německo (–Bayreuth)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. v západní části na dálnici D6 a ve východní části na silnici I/13
OS8	Hradec Králové/Pardubice–Moravská Třebová–Mohelnice–Olomouc–Přerov	Obce mimo rozvojové oblasti a rozvojovou osu OS11, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. dálnici D35 a její připravovanou část, silnici I/35 a III. TŽK, v západní části s I. TŽK, ve východní části s II. TŽK
OS9	Brno–Svitavy/Moravská Třebová	Obce mimo rozvojové oblasti a rozvojovou osu OS8, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. silnici I/43, koridor připravované kapacitní komunikace SD20 a I. TŽK Česká Třebová–Brno
OS10	(Katowice–) hranice Polsko/ČR–Ostrava–Lipník nad Bečvou–Olomouc–Brno–Břeclav–hranice ČR/Slovensko (–Bratislava)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. dálnice D1, D2, D35, D46 a D48 a I. TŽK v úseku Brno–Břeclav a II. a III. TŽK v úseku

Označení rozvojové osy		Vymezení rozvojové osy
		Bohumín–Hranice na Moravě–Olomouc
OS11	Lipník nad Bečvou–Přerov–Uherské Hradiště–Břeclav–hranice ČR/Rakousko	Obce mimo rozvojové oblasti a rozvojovou osu OS10, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. silnici I/55, koridor připravované dálnice D55 a II. a III. TŽK v úseku Lipník nad Bečvou–Přerov a II. TŽK v úseku Přerov–Břeclav.
OS12	Zlín–hranice ČR/Slovensko (–Púchov)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významnou dopravní cestu, tj. koridor připravované dálnice D49 a silnici I/49
OS13	Ostrava–Třinec–hranice ČR/Slovensko (–Žilina)	Obce mimo rozvojové oblasti, s výraznou vazbou na významné dopravní cesty, tj. silnici I/11, I/68 Třanovice–Mosty u Jablunkova–hranice ČR/Slovensko (–Žilina) a III. TŽK Český Těšín–Mosty u Jablunkova–hranice ČR/Slovensko (–Žilina)

Zdroj: *Politika územního rozvoje České republiky (ve znění závazném od 1. 9. 2021). Ústav územního rozvoje, 2021.*

Kraje v zásadách územního rozvoje dle potřeby upřesní vymezení rozvojových oblastí a rozvojových os v rozlišení podle území jednotlivých obcí, popřípadě jednotlivých katastrálních území, při respektování důvodů vymezení dotyčných rozvojových oblastí a rozvojových os. V případě rozvojových os a oblastí je možné tyto osy nebo oblasti vymežit i pouze v části katastrálního území.

Rozvojové oblasti a rozvojové osy (republikové a nadmístní) viz grafický list 3.3.

3. 3. Osídlení dle strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

Strategie regionálního rozvoje České republiky (SRR ČR) 2021–2027 Schválená usnesení vlády č. 775 ze dne 4. 11. 2019 je základním dokumentem regionální politiky na úrovni státu. Jedná se o střednědobý dokument, který formuluje přístup státu k podpoře regionálního rozvoje, poskytuje potřebná východiska a stanovuje rozvojové cíle a zásady pro vypracování regionálních programů rozvoje. Strategie stanovuje hlavní cíle regionálního rozvoje na období 7 let, a definuje v souladu se zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, hlavní cíle regionální politiky státu s ohledem na podporu dynamického, vyváženého a udržitelného rozvoje území.

Strategie vychází ze zastřešujícího národního rozvojového dokumentu Strategický rámec ČR 2030. Strategie není nadřazena dalším národním strategickým dokumentům, nicméně vstupuje do nich při definování jejich územní dimenze. Strategie je podkladem při tvorbě strategií rozvoje územních obvodů krajů.

Strategie regionálního rozvoje ČR zahrnuje rozvoj a regeneraci měst mezi priority regionálního rozvoje.

Geografické vymezení cílů SRR Strategie regionálního rozvoje České republiky (SRR ČR) 2021+

Jednotlivá témata regionálního rozvoje se vzájemně prolínají a některá území (urbánní i venkovská) mohou spadat do více než jednoho tématu. Zároveň platí, že každé území je součástí alespoň jednoho tématu.

Obr. 3.2: Vymezení metropolí, aglomerací, regionálních center vyššího řádu a hospodářsky a sociálně ohrožených území pro účely SRR ČR 21+

Téma regionálního rozvoje	Geografické vymezení
Metropolitní území	Pražské, Brněnské a Ostravské metropolitní území. Konkrétní vymezení metropolitního území je předmětem samostatného odborného úkolu.
Agglomerace	Ostatní krajská města a jejich zázemí. Konkrétní vymezení aglomerací je předmětem samostatného odborného úkolu.
Regionální centra a jejich venkovské zázemí	Regionálními centry jsou myšlena města definovaná v tabulce 3 a další regionální centra nižšího řádu vymezená kraji. Jejich zázemím je myšleno veškeré území nespádající do spádovaného území metropolitních území a aglomerací. Regionálními centry jsou i ta města, která jsou součástí metropolitního území, či aglomerace (např. Chrudim, Přerov, Jablonec nad Nisou). Spádové území těchto měst bude definováno.
Strukturálně postižené kraje	Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Karlovarský kraj.
Hospodářsky a sociálně ohrožená území	Správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP) definované na základě stanovených indikátorů – (a) intenzita bytové výstavby, (b) hrubá míra celkového přírůstku, (c) index stáří, (d) podíl nezaměstnaných osob, (e) intenzita podnikatelské aktivity. Vymezeny byly správní obvody ORP, které vykazují nejhorší výsledky v těchto indikátorech a v nichž žije 25 % obyvatel Česka. Nad rámec správních obvodů ORP vymezených dle výše stanovených indikátorů jsou do této kategorie zařazena také správní území obcí zasahujících do bývalých vojenských újezdů.

Zdroj: *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019. Dostupné z URL: <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf> www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf*

Vymezení území ve SRR ČR 21+, aglomerací, regionálních center vyššího řádu a hospodářsky a sociálně ohrožených území viz grafický list 3.2.

Metropolitní území

Důvody vymezení:

Praha má v rámci ČR výrazně dominantní postavení, mnohem vyšším počtem obyvatel, ale i regionálním významem (včetně významné dojížděky z řady krajských měst). Je zde soustředěna podstatná část správních orgánů České republiky a zastupitelské mise zahraničních států. Letiště Václava Havla zahrnuje cca 90 % výkonu všech českých letišť.

Brno je druhé největší město ČR, kde sídlí zde některé správní orgány s celorepublikovou působností.

Ostrava je třetí největší město ČR a centrum druhé největší metropolitní oblasti v ČR. Do kategorie metropolitních území je zařazena s ohledem na svou populační velikost, rozsáhlé urbanizované zázemí i přeshraniční vazby.

Aglomerace jsou ostatní krajská města mimo Prahy, Brna a Ostravy a jejich zázemí včetně venkovského.

Z hlediska sídelní, regionální i administrativní struktury mají všechna krajská města relativně stejné postavení a stejný význam v rámci kraje. Kromě jejich administrativní role je zohledněn počet obyvatel spádového území.

Regionální centra se dělí na dvě kategorie:

- **regionální centra vyššího řádu** vymezená z republikové úrovně (zpravidla sídla s více než 15 tisíci obyvateli a spádovým územím alespoň 30 tisíc obyvatel,
- **regionální centra nižšího řádu** identifikovaná z krajské úrovně (zpravidla sídla s alespoň 5 tisíci obyvateli a spádovým územím kolem 10 tisíc obyvatel)

Venkovské zázemí je území nespádající do kategorie metropolitních území a aglomerací. Některá regionální centra (a jejich zázemí) jsou zároveň zázemím metropolí/aglomerací.

Specifickým typem regionálního centra je Mladá Boleslav, které bude umožněno využívat v období 2021–2027 nástroj ITI, stejně jako metropolitním územím a aglomeracím

Vzhledem k povaze české sídelní struktury (relativně velké množství malých a středních měst) a funkce tohoto typu sídel jako center dojížděky do zaměstnání a do škol jsou tato sídla významná.

Strukturálně postiženými kraji jsou kraje Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský. V těchto krajích se vyskytuje koncentrace sociálních, ekonomických a environmentálních problémů.

Hospodářsky a sociálně ohrožená území jsou vymezena na základě zvolených indikátorů, u nichž je používána průměrná hodnota za období 2013–2017. Použité indikátory byly zvoleny na základě indikátorů používaných jednotlivými kraji pro vymezování tohoto typu území. Nad rámec takto vymezených správních obvodů ORP jsou do této kategorie zařazena i správní území obcí zasahujících do bývalých vojenských újezdů.

3.3.1 Území metropolitních oblastí ITI

Integrované územní investice – ITI („ITI“ – Integrated Territorial Investments) jsou nástrojem územního rozvoje, který umožňuje efektivní a transparentní implementaci územní strategie. Nástroj ITI vychází ze Strategie Evropa 2020 a dalších dokumentů evropské i národní úrovně. Na území České republiky byly vymezeny pro nástroje ITI tzv. metropolitní oblasti a sídelní aglomerace, jejichž jádrem jsou největší města.

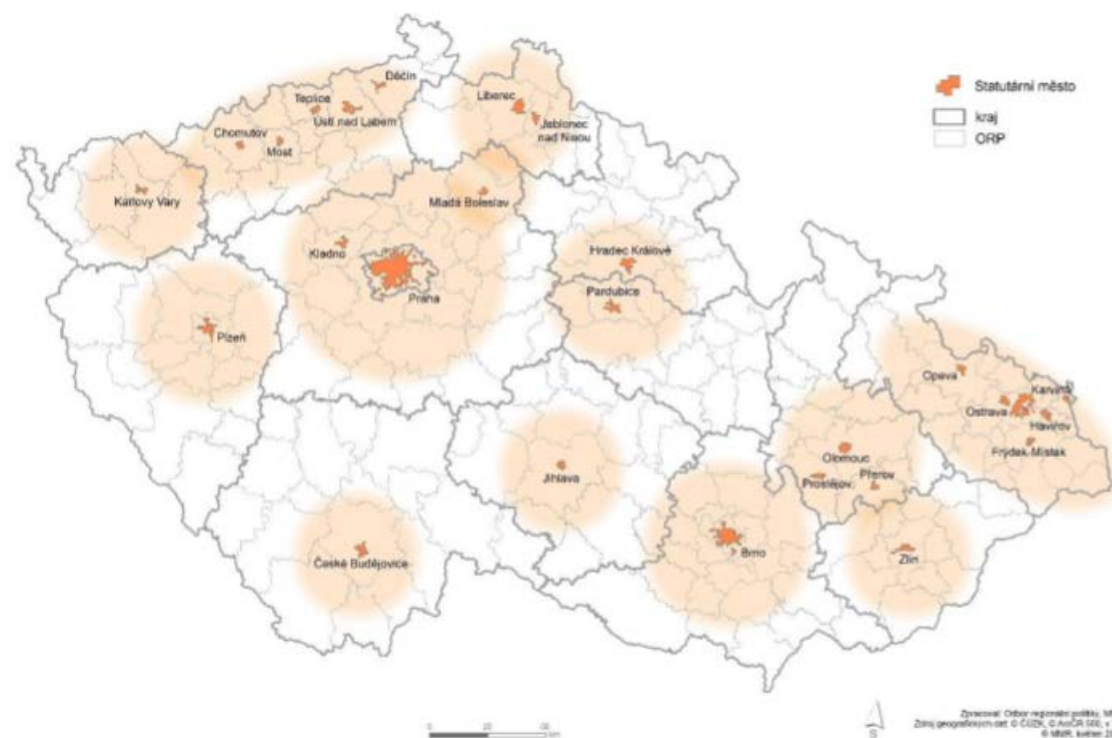
Prostřednictvím nástrojů ITI dochází k posílení urbánní dimenze realizovaných opatření. Cílem integrované strategie je řešení nosných tematických okruhů rozvoje, které jsou specifické pro danou metropolitní oblast a jsou v souladu s cíli a prioritami Evropské unie. **ITI** jsou v praxi aplikované pro metropolitní oblasti a některé další městské regiony;

Ministerstvem pro místní rozvoj ČR byl zpracován dokument „Vymezení území pro Integrované teritoriální investice (ITI) v ČR“, jehož účelem bylo jednotné vymezení metropolitních oblastí pro nastavení efektivního čerpání prostředků z ESI fondů prostřednictvím ITI a zároveň pro realizaci regionální politiky.

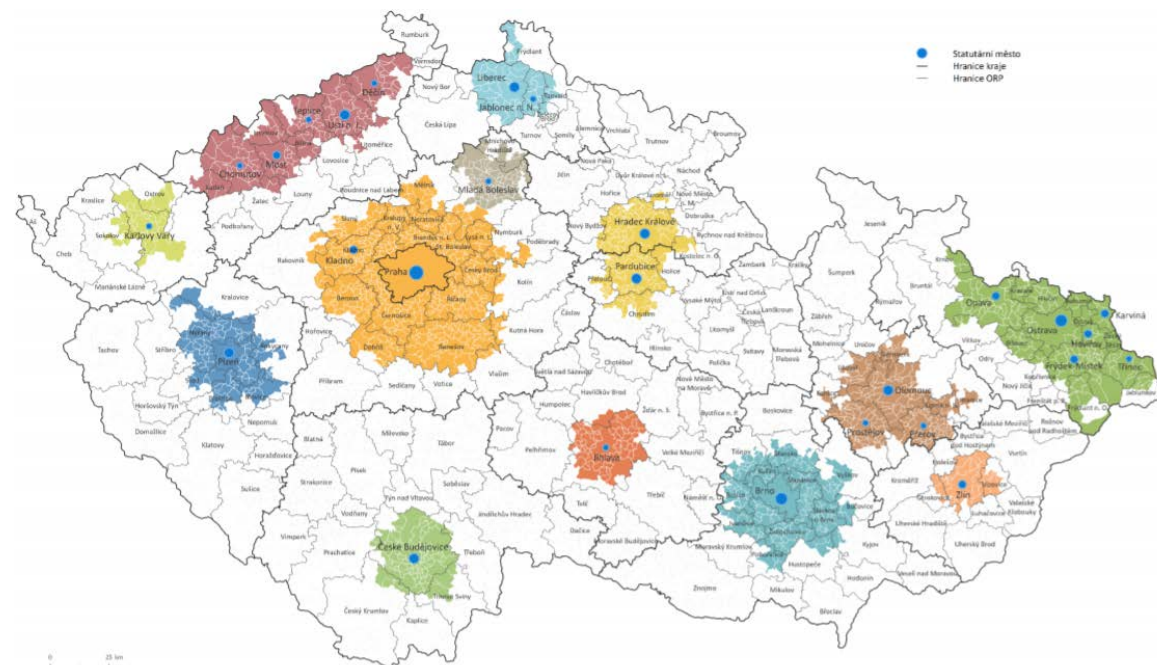
Prostřednictvím ITI dochází k posílení role metropolitních oblastí, které jsou vnímány jako póly růstu a rozvoje území.

Tab. 3.2: Přehled vymezení metropolitních oblastí a aglomerací

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Počet obcí	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel (1. 1. 2019)	Hustota zalidnění (obyvatel/km ²)
Pražská metropolitní oblast	491	4 822	2 123 173	440
Ostravská metropolitní oblast	172	2 710	982 071	362
Brněnská metropolitní oblast	184	1 978	696 413	352
Ústecko-chomutovská aglomerace	132	2 317	563 304	243
Olomoucká aglomerace	169	1 631	384 313	236
Hradecko-pardubická aglomerace	152	1 308	340 423	260
Pízeňská aglomerace	108	1 323	308 707	233
Liberecko-jablonecká aglomerace	47	808	220 441	273
Českobudějovická aglomerace	81	1 001	172 796	173
Karlovarská aglomerace	33	610	139 215	228
Zlínská aglomerace	36	439	130 176	297
Mladoboleslavská aglomerace	63	597	102 140	171
Jihlavská aglomerace	56	719	93 511	130

Obr. 3.3: Pokrytí území pro nástroje ITI
RÁMCOVÉ POKRYTÍ ÚZEMÍ PRO IMPLEMENTACI INTEGROVANÉHO NÁSTROJE ITI

Metropolitními územími jsou Praha, Brno, Ostrava a jejich zázemí včetně venkovského.

Obr. 3.4: Metropolitní oblasti ITI v programovém období 2021+

Zdroj: Vymezení území pro Integrované teritoriální investice (ITI) v ČR Závěrečný dokument Třetí verze Praha, březen 2020, doc. RNDr. Martin Ouředníček, Ph.D. RNDr. Jiří Nemeškal RNDr. Lucie Pospíšilová, Ph.D.
Dostupné z URL: < https://mmr.cz/getmedia/420ae22b-fe35-4b75-88d0-5824612a4e85/PrF_200120_ZAVERECNY-DOKUMENT_FINAL_02042020.pdf.aspx?ext=.pdf >.

III. Závěrečný souhrn

Sídelní struktura byla v minulosti řešena v mnoha odborných studiích a jiných materiálech. Vzniklo tak mnoho metodik a přístupů zejména k vymezení jednotlivých kategorií sídel. Zejména proto nebyl zatím aplikován jednotný přístup a kategorizace sídel není v rámci sídelní struktury v současné době jednotně řešena ani na celostátní úrovni.

Sídelní struktura je ze zákona sledovaným jevem č. 6 v územně analytických podkladech kraje, v části podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území, avšak přístup, použité metody a způsoby zpracování tohoto sledovaného jevu nejsou dosud jednotné. Sídelní strukturu řeší ze zákona v samostatné kapitole rovněž jednotlivé ZÚR, avšak rovněž ne jednotně.

Sídelní struktura nebyla doposud jednotně vymezena pro potřeby územního plánování a regionální politiky. Je však nutné posoudit, zda je jednotné vymezení a kategorizace pro potřeby územního plánování a regionální politiky vhodné.

Vymezení kategorií center osídlení A–D a návod na vymezení center osídlení kategorií E–G, obsažená v ÚAP ČR by mely naplnit přetrvávající potřebu jednotného vymezení center vyššího řádu na úrovni ČR a stanovit postup při vymezení center osídlení nižšího řádu ze strany jednotlivých krajů podle jednotné metodiky, používané krajské úrovni.

Je třeba zvážit, zda vymežovat sídelní strukturu jednotně na celostátní úrovni v rámci regionální politiky, nebo v rámci územního plánování, nebo v součinnosti obou přístupů.

Lze doporučit, aby jak na celostátní, tak i na nižší úrovni byly pro jednotlivé kategorie vymezených center osídlení stanoveny i zásady pro usměrňování územního rozvoje, rozhodování o změnách v území a úkoly pro územní plánování pro jednotlivé kategorie center.

V návrhu kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu, zpracovaném pro potřeby ÚAP ČR zpracovateli AURS, spol. s r. o. a ÚRS PRAHA jsou navrženy následující zásady pro usměrňování územního rozvoje a rozhodování o změnách v území: a úkoly pro územní plánování pro jednotlivé kategorie center osídlení.

Pro vyšší centra osídlení se stanovují:

zásady pro usměrňování územního rozvoje a rozhodování o změnách v území:

- posílit význam centra zejména umístěním a rozvojem celokrajových a některých republikových obslužných funkcí ve správě, školství, vědě a výzkumu, zdravotnictví a kultuře;
- rozvíjet bydlení a ekonomické aktivity, zejména aktivity v oblasti služeb a znalostní ekonomiky;
- doplněním silnic nadřazené sítě snížit zatížení centrálních částí měst;
- zlepšit standard regionální železniční dopravy, vč. záchytných parkovišť P+R;
- koordinovat veřejnou železniční a autobusovou dopravu pro zvýšení efektivity systému;
- chránit kulturní a přírodní hodnoty a využít je pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu.

úkoly pro územní plánování:

- zabezpečovat územní podmínky pro rozvoj vyšších obslužných funkcí;
- vytvářet podmínky pro vyšší uplatnění městské a regionální hromadné dopravy;
- ověřit rozsah přestavbových území.

Pro střední centra osídlení se stanovují:

zásady pro usměrňování územního rozvoje a rozhodování o změnách v území:

- rozvíjet regionální obslužné funkce v oblasti školství, zdravotnictví a kultury;
- rozvíjet bydlení a ekonomické aktivity, zejména aktivity v oblasti výroby a služeb vytvářející větší počet pracovních příležitostí;
- zlepšit situaci v dopravním napojení a dopravní obslužnosti;
- chránit kulturní a přírodní hodnoty a využít je pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu;

úkoly pro územní plánování:

- zabezpečovat územní podmínky pro rozvoj bydlení, obslužných i ekonomických aktivit;

3. STRUKTURA OSÍDLENÍ

- b) vytvářet podmínky pro zlepšení dopravní obslužnosti vyšším uplatněním hromadné dopravy ve svém spádovém obvodu;
- c) koordinovat rozvoj se sousedními obcemi.

Pro významná nižší centra osídlení se stanovují:

zásady pro usměrňování územního rozvoje a rozhodování o změnách v území:

- a) rozvíjet obslužné funkce (školy, zdravotnictví, kultura) pro jejich spádová území, v některých případech i pro širší území;
- b) rozvíjet bydlení pro udržení populačního potenciálu města;
- c) rozvíjet ekonomické aktivity, vytvářející podmínky pro rozvoj obslužných funkcí a nabídku pracovních příležitostí i pro svá spádová území;
- d) zlepšovat dostupnost středních center;
- e) chránit kulturní a přírodní hodnoty a využít je pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu.

úkoly pro územní plánování:

- a) zabezpečovat územní podmínky pro rozvoj bydlení, obslužných i ekonomických aktivit;
- b) koordinovat rozvoj se sousedními obcemi.

Zpracovaný podklad stanovuje obecné zásady o usměrňování územního rozvoje a stanovuje obecné úkoly pro územní plánování.

IV. Právní rámec, zákony a vyhlášky

- **Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů**
Zákon je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.
- **Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů**
Zákon je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.
- **Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů**
Vyhláška je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.

V. Použité zdroje

Strategické a rezortní dokumenty

- **Strategie regionálního rozvoje ČR (SRR ČR) 2020+**
Schválena usnesením vlády č. 775/2019 ze dne 4. listopadu 2019, o Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+
Dokument je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.
- **Politika územního rozvoje České republiky (ve znění závazném od 1. 9. 2021)**
Schválena usnesením vlády č. 618/2021, ze dne 12. července 2021.
k Aktualizaci č. 4 Politiky územního rozvoje České republiky
Dokument je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.

Evropské a mezinárodní dokumenty a směrnice

- **Dohoda o partnerství pro programové období 2014–2020**
Schválena Evropskou komisí dne 26. 8. 2014.
- **Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění**
Vydaná Evropskou komisí v Bruselu 3. 3. 2010 – KOM (2010) 2020 v konečném znění.

- **Územní agenda Evropské unie 2030**

Schválena na neformálním setkání ministrů odpovědných za strategické a územní plánování a územní rozvoj a/nebo územní soudržnost, 1. prosince 2020, Německo.

Ostatní

- *M. Körner, osídlení a mobilita obyvatel ČR a Evropy, 2015.*
Dostupné z URL: <<https://www.slideserve.com/hea/os-dlen-a-mobilita-obyvatel-r-a-evropy>>.
- *Metropolitní regiony a významné aglomerace ve střední Evropě po r. 1990, M. Körner, časopis Urbanismus a územní rozvoj č. 5/2010, upravil Ústav územního rozvoje 2016.*
- *Integrované územní investice v programovém období 2014–2020, MMR.*
Dostupné z URL: <http://www.iti-ucha.cz/files/iti-ucha_publicace-iti.pdf>.
- *Sídelní struktura České republiky, Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu, AURS, spol. s r. o. a ÚRS PRAHA, a. s., Ing. arch. Milan Körner, CSc., RNDr. Jan Müller, Ing. arch. Radana Feistnerová, Ing. arch. Blanka Almásyová, zpracované pro MMR, listopad 2017.*

VI. Použité zkratky

PÚR ČR	Politika územního rozvoje České republiky
SO ORP	spádový obvod obce s rozšířenou působností
SO POÚ	spádový obvod obce s pověřeným úřadem
ČSÚ	Český statistický úřad
HDP	hrubý domácí produkt (sledován v paritě kupní síly)
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
FA ČVUT	Fakulta architektury Českého vysokého učení technického v Praze
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
ÚAP	územně analytické podklady
ÚAPk	územně analytické podklady krajů
SRR ČR	Strategie regionálního rozvoje ČR
ÚÚR	Ústav územního rozvoje
ZÚR	zásady územního rozvoje
ITI	Integrated Territorial Investments – integrované územní investice
IPRÚ	integrovaný plán rozvoje území
CLLD	komunitně vedený místní rozvoj

VII. Seznam grafických listů kapitoly 3

- 3.1 Centra osídlení ČR, kategorie A–D
- 3.2 Vymezení území ve SRR ČR 21+ (aglomerací, regionálních center vyššího řádu a hospodářsky a sociálně ohrožených území)
- 3.3 Rozvojové oblasti a rozvojové osy (republikové a nadmístní)

VIII. Přílohy

Katalog navrženého vybavení je center osídlení

Centrum by mělo (min. pro své obyvatele) poskytovat i základní služby Následující katalog vybavení je koncipován tak, že začíná malými centry (G) a následně přiřazuje nároky na vybavení centra pro vyšší kategorie.

Kapacity jednotlivých zařízení (zejména vzdělávacích) by u vyšších kategorií měly korelovat s počtem obyvatel vlastního centra (základní školy apod.), u dalších zařízení, která nejsou obvykle u nižších center, pak s celkovým počtem obyvatel spádového území.

U kategorií G (centra malá) a F (centra nižší ostatní) jsou významná zařízení pro základní potřeby obyvatel (škola, lékař, obchod, restaurace).

Od kategorie E (nižší významné centrum) má mimo obslužných zařízení (veřejných i komerčních) významnou roli nabídka pracovních míst. Dojíždka za prací je pro tato centra významnější než dojíždka za službami. Počet přítomných obyvatel (vč. dojíždějících) je obvykle vyšší (někdy i významně) než počet obyvatel. Tato skutečnost ovlivňuje zejména nároky na komerční zařízení (obchod, služby).

Vyšší centra (A a B) a střední centra (C a D) by měla saturovat podstatnou část potřeb (vč. nabídky pracovních míst) obyvatel svého spádového území. Vazby v rámci tohoto území by mělo být možné realizovat regionální hromadnou dopravou. U kategorií G (centra malá) a F (centra nižší ostatní) jsou významná zařízení pro základní potřeby obyvatel (škola, lékař, obchod, restaurace).

Od kategorie E (nižší významné centrum) má mimo obslužných zařízení (veřejných i komerčních) významnou roli nabídka pracovních míst. Dojíždka za prací je pro tato centra významnější než dojíždka za službami. Počet přítomných obyvatel (vč. dojíždějících) je obvykle vyšší (někdy i významně) než počet obyvatel. Tato skutečnost ovlivňuje zejména nároky na komerční zařízení (obchod, služby).

Vyšší centra (A a B) a střední centra (C a D) by měla saturovat podstatnou část potřeb (vč. nabídky pracovních míst) obyvatel svého spádového území. Vazby v rámci tohoto území by mělo být možné realizovat regionální hromadnou dopravou.

Vzhledem k tomu, že kategorie A zahrnuje centra rozdílné velikosti a regionálního významu, navrhuje se členit na:

A1 – vyšší centrum republikové (Praha)

A2 – vyšší centrum nadregionální (Brno)

A3 – vyšší centra regionální – všechna ostatní krajská města (vč. Ostravy). Jejich spádový obvod nepřesahuje (mimo lokální výjimky) území kraje. V území Ústeckého a Moravskoslezského kraje, s vyšším zastoupením velkých měst a složitější sídelní strukturou, jsou vymezena dvě regionální centra.

Katalog vybavení center jednotlivých kategorií

Malé centrum (G) – více než 3 (2) tis. obyvatel

- spádové území 5–10 tis. obyv.
- dostupnost do 10 km (cca 15 min)
  - ZŠ, MŠ, jesle
  - všeobecný a zubní lékař
  - ambulantní zařízení pečovatelské služby
  - pošta
  - zařízení pro společenské a kulturní akce, klubovny
  - restaurace s možností ubytování
  - sportoviště
  - veřejná knihovna
  - maloobchodní zařízení základní potřeby

Nižší centrum – významné (E) – více než 10 tis. obyvatel, ostatní (F) více než 5 tis. obyv.

- spádové území 20, resp. 15 tis. obyv.
- dostupnost do 15 km (cca 20 min)
- navíc zařízení oproti předchozím (pro kat. E, pro kat. F přiměřeně):
  - střední škola
  - odborní lékaři
  - zařízení pro seniory
  - penziony
  - více restauračních provozů
  - sportovní hala a hřiště

- obchodní zařízení s širší nabídkou
- řemeslné služby
- výstavní prostory
- pobočky bank, pojišťoven
- městská policie

Střední centrum – významné (C) více než 20 tis. obyvatel, ostatní (D) více než 15 tis. obyv.

- spádové území 40, resp. 30 tis. obyv.
- dostupnost do 20 km (cca 30 min)
- navíc zařízení oproti předchozím (pro kat. C, pro kat. D přiměřeně):
  - střední školy s maturitou
  - nástavbová vzdělávací zařízení
  - zařízení pro podporu talentu (hudební, výtvarné aj.)
  - rehabilitační zařízení
  - zařízení stacionární péče pro zdravotně postižené
  - základní nemocnice
  - krytý plavecký bazén
  - sportovní hala s tribunami pro diváky
  - stadion pro lehkou atletiku
  - prostory pro divadelní představení
  - muzeum
  - knihovna s odbornými publikacemi
  - obchodní domy, odborné prodejny, prodejní galerie
  - hotely a jiná ubytovací zařízení
  - úřady a soudy nižšího stupně, policie

Vyšší centrum – významné (A) více než 100 tis. obyvatel, ostatní (B) více než 50 tis. obyv.

- spádové území 100 tis. obyv.
- dostupnost do 50 km (cca 45 min)
- navíc zařízení pro kat. A a B:
  - univerzity, odborné VŠ
  - výzkumné ústavy
  - speciální školy nadregionálního významu (např. konzervatoře)
  - odborné školy
  - odborné akademie
  - nemocnice pro profesní vzdělávání
  - divadlo, koncertní sítě
  - kongresová zařízení
  - muzea a galerie
  - vědecká knihovna
  - sportovní stadiony s více jak 15 tis. místy v hledišti
  - hotely vyšší kategorie
  - úřady a soudy vyššího stupně
  - hlavní pobočky bank, pojišťoven aj. organizací

Komentář:

- *Nižší centrum* – centrum by mělo mít upravené veřejné prostranství (náměstí, hlavní ulice), vč. parkování a vhodně umístěný terminál (stanoviště) hromadné dopravy (pokud možno ve vazbě na železniční stanici);
- *střední centrum* – u středních center, saturujících potřeby obyvatel spádového území, vznikají zóny obchodu (služeb) většinou na obvodě města (napojení na silnici) – žádoucí je jejich koncentrace do areálů (úspora parkovacích míst);
- *vyšší centrum* – u vyšších center je obvykle více areálů obchodu a služeb.

Zdroj: Sídelní struktura České republiky, Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a střeoevropském kontextu, AURS, spol. s r. o. a ÚRS PRAHA, a. s., Ing. arch. Milan Körner, CSc., RNDr. Jan Müller, Ing. arch. Radana Feistnerová, Ing. arch. Blanka Almásyová, zpracované pro MMR, listopad 2017.

Vývoj počtu obyvatel vyšších center

Kraj	Kat.	Město	Počet obyv. centra v tis.		Počet obyv. SO POÚ v tis.	
			2017	změna 1991–2017	2017	Změna 1991–2017
Praha	A1	Praha **)	1 280,5	+66,3	1 592,6	+202,3
Středočeský	B	Mladá Boleslav *)	50,3	+2,6	91,4	+11,7
	B	Kladno	68,7	-3,1	114,6	+6,5
	B	Kolín *)-Kutná Hora	52,3	-1,6	91,9	+2,1
Jihočeský	A3	České Budějovice*)	101,1	0,0	139,6	+12,2
	B	Tábor *)	45,8	-1,1	68,6	0,0
Plzeňský	A3	Plzeň **)	170,5	-3,2	252,8	+11,8
Karlovarský	A3	Karlovy Vary	49,0	-7,0	67,1	-2,9
	B	Cheb *)	37,9	+0,8	50,2	+2,3
Ústecký	A3	Ústí n. L. *)	96,3	-3,7	111,4	-0,8
	A3	Chomutov-Jirkov	68,3	-3,0	81,6	+1,8
	B	Most	66,8	-3,9	75,3	-3,3
	B	Teplice *)	54,6	-2,5	70,6	-1,0
	B	Děčín	49,5	-4,4	61,3	-2,4
Liberecký	A3	Liberec	103,9	+2,7	108,7	+4,8
	B	Jablonec n. N.	45,7	-0,2	55,7	+2,5
Královéhradecký	A3	Hradec Králové	92,9	-7,0	115,4	-2,2
Pardubický	A3	Pardubice *)	93,2	-3,9	117,1	+3,2
Vysočina	A3	Jihlava	50,6	-1,3	77,7	+2,8
Jihomoravský	A2	Brno **)	378,0	-10,3	468,2	+13,0
Olomoucký	A3	Olomouc	100,4	-2,4	159,4	+7,6
	B	Prostějov	44,0	-4,9	89,4	-2,2
	B	Přerov	43,8	-7,5	69,1	-6,4
Zlínský	A3	Zlín	75,1	-6,0	99,2	-3,2
Moravskoslezský	A3	Ostrava	291,6	-35,7	316,2	-31,0
	A3	Opava	57,4	-5,4	101,4	-1,6
	B	Frýdek-Místek *)	60,1	-6,2	111,6	+2,3
	B	Karviná	54,4	-14,0	65,8	-11,9

Poznámka:

*) Vymezení center: *) Mladá Boleslav + Kosmonosy + Bradlec, *) Kolín + Ovčáry, *) České Budějovice + Dobrá Voda u Č. Budějovic + Litvínovice + Srubec, *) Tábor + Sezimovo Ústí + Planá nad Lužnicí, *) Cheb + Františkovy Lázně, *) Ústí n. L. + Trmice, *) Chomutov + Jirkov, *) Teplice + Novosedlice + Proboštov, *) Pardubice + Rybitví + Staré Hradiště, *) Frýdek-Místek + Staré Město + Sviadnov

**) V údajích o SO POÚ jsou v případě Prahy uvedeny kromě Prahy údaje za okresy Praha-východ a Praha-západ, v případě Plzně kromě SO POÚ Plzně také SO POÚ Starý Plzenec, Nýřany, Třemošná a Dobřany, v případě Brna kromě Brna také SO POÚ Šlapanice a Kuřim.

Vývoj počtu obyvatel středních center

Kraj	Kat.	Město	Počet obyvatel centra (tis.)		Počet obyvatel SO POÚ	
			2017	změna 1991–2017	2017	změna 1991–2017
Středočeský	C	Příbram	32,9	-4,0	56,8	-0,9
	C	Nymburk/Poděbrady	29,0	+0,6	53,8	+3,1
	C	Beroun *)	27,9	+4,3	61,7	+12,5
	C	Mělník	19,3	-0,3	40,9	+3,1
	C	Benešov	16,5	+0,7	43,3	+5,8
	C	Rakovník	16,0	-1,5	34,8	+0,3
	D	Lysá n.L.-Milovice	20,7	10,9	25,3	+12,2

Kraj	Kat.	Město	Počet obyvatel centra (tis.)		Počet obyvatel SO POÚ	
			2017	změna 1991–2017	2017	změna 1991–2017
	D	Slaný	15,5	0,2	32,5	2,7
	D	Kralupy n.Vlt. *)	20,2	0,7	31,3	4,2
	D	Neratovice *)	18,5	1,1	31,6	4,9
	D	Brandýs n.L.-St.Boleslav	18,5	2,9	40,3	12,4
	D	Říčany	15,2	4,6	49,2	22,6
Jihočeský	C	Písek	30,0	+0,4	40,3	+1,2
	C	Strakonice	22,9	-1,8	37,9	-1,0
	C	Jindřichův Hradec	21,6	-0,3	42,7	+0,7
	D	Český Krumlov	13,1	-1,0	31,8	2,8
Plzeňský	D	Prachovice	10,9	-0,9	23,6	0,4
	C	Klatovy	22,4	-0,7	39,9	+0,1
	D	Rokycany	14,0	-0,7	36,4	+1,8
	D	Tachov	12,7	-0,1	17,3	+0,8
Karlovarský	D	Domažlice	11,2	-0,3	24,7	+0,7
	C	Sokolov *)	26,6	-1,3	41,5	-1,4
	D	Ostrov	16,9	-0,9	28,2	0,5
Ústecký	D	Mariánské Lázně *)	15,2	-2,2	24,0	-1,5
	D	Aš	13,2	+0,9	17,7	+1,2
	C	Kadaň-Kláštevec n.O.	32,5	-1,5	38,5	-0,9
Liberecký	C	Litoměřice	24,2	-1,6	42,2	+0,7
	C	Louny	18,5	-2,3	38,2	-0,2
	C	Žatec	19,2	-1,1	27,2	-0,5
	D	Varnsdorf-Rumburk	26,6	-0,5	39,7	-0,2
	D	Litvínov	24,3	-4,8	37,6	-4,0
Královéhradecký	C	Česká Lípa	37,2	-2,3	51,9	+0,6
	D	Turnov	14,3	-0,1	33,0	+2,3
	C	Trutnov	30,7	-1,3	40,4	-0,3
	C	Náchod	20,1	-0,6	25,2	+0,4
Pardubický	D	Jičín	16,4	-0,4	31,4	+0,9
	D	Dvůr Králové n.L.	15,8	-1,1	21,7	-0,6
	D	Rychnov n.Kn. *)	14,7	-0,1	23,4	+0,7
	D	Vrchlabí	12,5	-0,9	20,0	-0,2
	C	Chrudim	23,1	-0,5	36,1	+1,1D
Vysočina	C	Č.Třebová/Ústí n.O.	29,8	-2,6	44,6	-1,5
	C	Svitavy	16,9	-0,5	31,6	-0,4
	D	V.Mýto/Choceň	21,1	+0,9	32,5	+1,3
	C	Třebíč	36,3	-2,0	61,7	-1,6
Jihomoravský	C	Havlíčkův Brod	23,1	-1,3	42,7	+0,4
	C	Žďár nad Sázavou	21,2	-2,0	42,8	0,0
	D	Pelhřimov	16,0	-0,4	30,7	-0,3
	C	Znojmo *)	37,8	-1,1	74,8	+2,3
	C	Hodonín	24,7	-3,5	60,9	-2,1
Olomoucký	C	Břeclav	24,9	-0,1	59,7	+0,4
	C	Vyškov	21,1	-1,6	37,7	0,0
	C	Blansko	20,6	-0,1	52,0	+3,0
	D	Veselí nad Moravou	11,2	-1,4	22,9	-1,8
Zlínský	C	Šumperk	26,3	-4,1	62,4	-2,5
	D	Hranice	18,4	-1,2	34,4	-0,4
	D	Jeseník	11,4	-1,6	20,6	-1,7
Zlínský	C	Kroměříž	29,0	0,4	52,1	-0,3
	C	Uherské Hradiště *)	37,6	-1,2	80,9	0,0
	C	Vsetín	26,2	-3,5	49,2	-2,1
	C	Valašské Meziříčí	22,3	-2,6	41,5	-0,7

Kraj	Kat.	Město	Počet obyvatel centra (tis.)		Počet obyvatel SO POU	
			2017	změna 1991–2017	2017	změna 1991–2017
	D	Otrokovice	18,0	-2,3	20,8	-2,0
	D	Uherský Brod	16,6	-1,1	44,0	-1,7
	D	Rožnov pod Radh.	16,5	-1,3	35,2	+0,1
Moravskoslezský	C	Havířov	73,3	-13,0	88,5	-11,4
	C	Třinec	35,6	-4,7	54,7	-2,3
	C	Český Těšín	24,7	-3,1	26,0	-2,8
	C	Nový Jičín *)	25,7	-1,2	48,6	+1,0
	C	Kopřivnice/Příbor	30,6	-2,3	41,0	-1,1
	C	Krnov	23,8	-1,7	29,7	-1,3
	D	Bruntál	16,6	-0,2	26,4	-0,1
	D	Bohumín	21,0	-2,7	33,5	-1,3
	D	Orlová	29,2	-7,1	37,6	-7,3

Poznámka:

*) Vymezení center: *) Beroun + Králův Dvůr, *) Kralupy nad Vltavou + Veltrusy, *) Neratovice + Libiš, *) Sokolov + Dolní Rychnov + Svatava, *) Mariánské Lázně + Velká Hleďsebe, *) Rychnov n. Kněžnou + Kvasiny + Solnice, *) Znojmo + Dobšice + Nový Šaldorf-Sedlešovice, *) Uherské Hradiště + Kunovice + Staré Město, *) Nový Jičín + Šenov u Nového Jičína

Spádové území (SO ORP) středních center (tis. obyv.)

Kraj	Kat.	Město	Centrum	SO ORP	Okres	Další spádující obvody ORP
Středočeský	C	Příbram	32,9	69,9	114,2	Sedlčany (část)
	C	Nymburk-Poděbrady	29,0	70,3	97,9	-
	C	Beroun-Králův Dvůr *)	27,9	61,7	91,2	Hořovice
	C	Mělník	19,3	43,6	106,5	-
	C	Benešov	16,5	59,4	97,5	Vlašim, Votice, Sedlčany (část)
	C	Rakovník	16,0	55,3	55,3	-
	D	Lysá n.L.-Milovice	20,7	25,3	-	-
	D	Slaný	15,5	39,8	-	-
	D	Kralupy nad Vltavou *)	20,2	31,3	-	-
	D	Neratovice *)	18,5	31,6	-	-
	D	Brandýs nad Labem -Stará Boleslav	18,5	40,3	-	zahmota jen část území, ostatní spáduje přímo k Praze
	D	Říčany	15,2	49,2	-	zahmota jen část území, ostatní spáduje přímo k Praze
	Jihočeský	C	Písek	30,0	52,5	70,9
C		Strakonice	22,9	45,3	70,7	Vimperk, Horažďovice
C		Jindřichův Hradec	21,6	47,2	91,1	Dačice
D		Český Krumlov	13,1	41,7	61,2	-
D		Prachatice	10,9	33,3	50,7	-
Plzeňský	C	Klatovy	22,4	50,5	86,5	Sušice
	D	Rokycany	14,0	48,2	48,2	-
	D	Tachov	12,7	36,1	53,0	-
	D	Domažlice	11,2	40,5	61,4	Horšovský Týn
Karlovarský	C	Sokolov *)	26,6	75,9	89,1	Kraslice
	D	Ostrov	16,9	28,2	-	-

Kraj	Kat.	Město	Centrum	SO ORP	Okres	Další spádující obvody ORP
	D	Mariánské Lázně *)	15,2	24,0	-	-
	D	Aš	13,2	17,7	-	-
Ústecký	C	Kadaň-Kláštevec nad Ohří	32,5	42,7	-	-
	C	Litoměřice	24,2	59,2	119,3	Lovosice
	C	Louny	18,5	43,5	86,3	-
	C	Žatec	19,2	27,2	-	Podbořany
	D	Varnsdorf-Rumburk	26,6	53,0	-	-
	D	Litvínov	24,6	37,6	-	-
	C	Česká Lípa	37,2	76,7	103,0	Nový Bor
Liberecký	D	Turnov	14,3	33,0	-	-
	C	Trutnov	30,7	63,8	118,8	-
Královéhradecký	C	Náchod	20,1	60,7	110,5	Nové Město nad Metují., Broumov
	D	Jičín	16,4	47,8	79,5	Nová Paka
	D	Dvůr Králové nad Labem	15,8	27,1	-	-
	D	Rychnov n. Kněžnou *)	14,8	33,8	78,8	Kostelec nad Orlicí (část), zbývající část spáduje přímo k Hradci Králové
	D	Vrchlabí	12,5	27,8	-	Jilemnice
	C	Chrudim	23,1	83,0	104,0	Hlinsko
	C	Česká Třebová –Ústí nad Orlicí	29,8	44,6	138,0	Lanškroun, Žamberk, Králíky
	C	Svitavy	16,9	31,6	104,2	Moravská Třebová, Polička, Litomyšl (část)
	D	Vysoké Mýto – Choceň	21,2	32,5	-	Litomyšl (část)
	C	Třebíč	36,3	75,0	111,7	-
Vysočina	C	Havlíčkův Brod	23,1	52,3	94,6	Světlá nad Sázavou, Chotěboř
	C	Žďár nad Sázavou	21,2	42,8	118,1	Nové Město na Moravě, Bystřice nad Perštejnem.
Jihomoravský	D	Pelhřimov	16,0	45,0	72,0	Humpolec
	C	Znojmo *)	37,8	91,4	113,7	-
Olomoucký	C	Hodonín	4,7	60,9	154,6	Kyjov
	C	Břeclav	24,9	59,7	115,4	Mikulov
	C	Vyškov	21,1	52,0	91,1	-
	C	Blansko	20,6	56,6	108,2	Boskovice
	D	Veselí nad Moravou	11,2	38,2	-	-
	C	Šumperk	26,3	69,7	121,3	Zábřeh
	D	Hranice	18,4	34,4	-	Lipník nad Bečvou.
Zlínský	D	Jeseník	11,4	39,0	191,7	-
	C	Kroměříž	29,0	69,1	106,0	Holešov, Bystřice pod Hostýnem
Moravskoslezský	C	Uherské Hradiště *) (Staré Město, Kunovice)	37,6	90,1	142,6	-
	C	Vsetín	26,2	65,9	143,4	-
	C	Valašské Meziříčí	22,3	41,5	-	-
	D	Otrokovice	18,0	34,4	-	kooperuje s vyšším centrem Zlín
	D	Uherský Brod	16,6	52,5	-	-
	D	Rožnov pod Radhoštěm	16,5	35,2	-	-
	C	Havířov	73,3	88,5	-	-
	C	Třinec	35,6	54,7	-	Jablunkov
	C	Český Těšín	24,7	26,0	-	-
	C	Nový Jičín *)	25,7	48,6	151,7	Odry

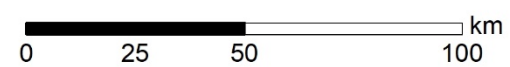
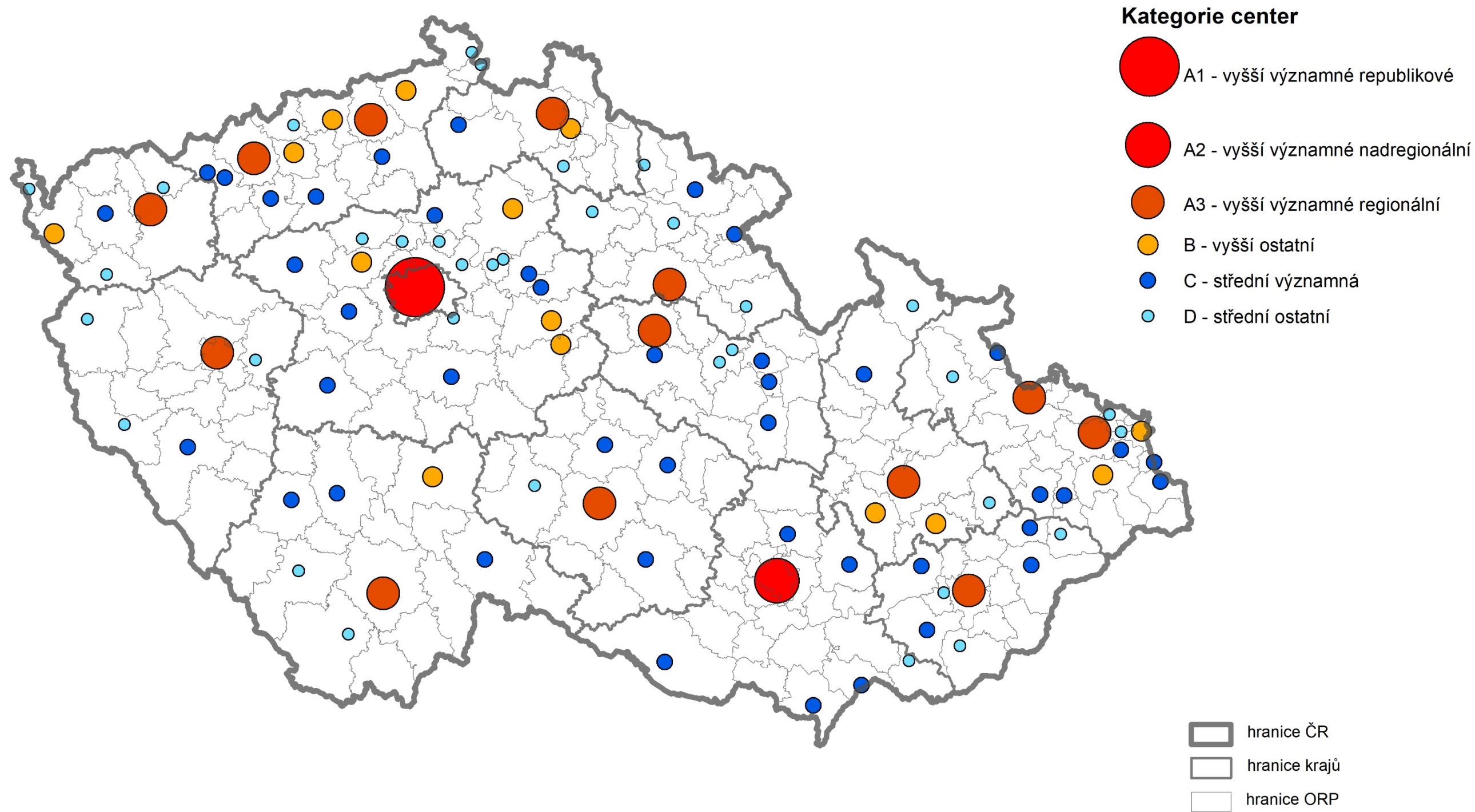
Kraj	Kat.	Město	Centrum	SO ORP	Okres	Další spádující obvody ORP
	C	Kopřivnice	22,2	41,0	-	-
	C	Krnov	23,8	40,5	-	-
	D	Bruntál	16,6	36,9	93,1	Rýmařov
	D	Bohumín	21,0	33,5	-	-
	D	Orlová	29,2	37,6	-	-

Poznámka:

*) Vymezení center: *) Beroun + Králův Dvůr, *) Kralupy nad Vltavou + Veltrusy, *) Neratovice + Libiš, *) Sokolov + Dolní Rychnov + Svatava. *) Mariánské Lázně + Velká Hleďsebe, *) Rychnov n. Kněžnou + Kvasiny + Solnice, *) Znojmo + Dobšice + Nový Šaldorf-Sedlešovice, *) Uherské Hradiště + Kunovice + Staré Město, *) Nový Jičín + Šenov u Nového Jičína

Poznámka: Pro spádovost středních center je klíčové jejich působení jakožto ORP, které do určité míry nahradilo funkci okresního města. Proto jsou v tabulce uvedeny údaje o počtu obyvatel správního území ORP v porovnání s okresem a vlastním centrem (městem). Doplňující poznámka dokumentuje širší spádovost správních obvodů ORP, jejichž sídla nejsou mezi vyššími a středními centry.

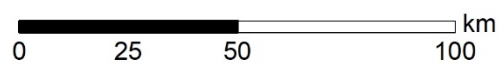
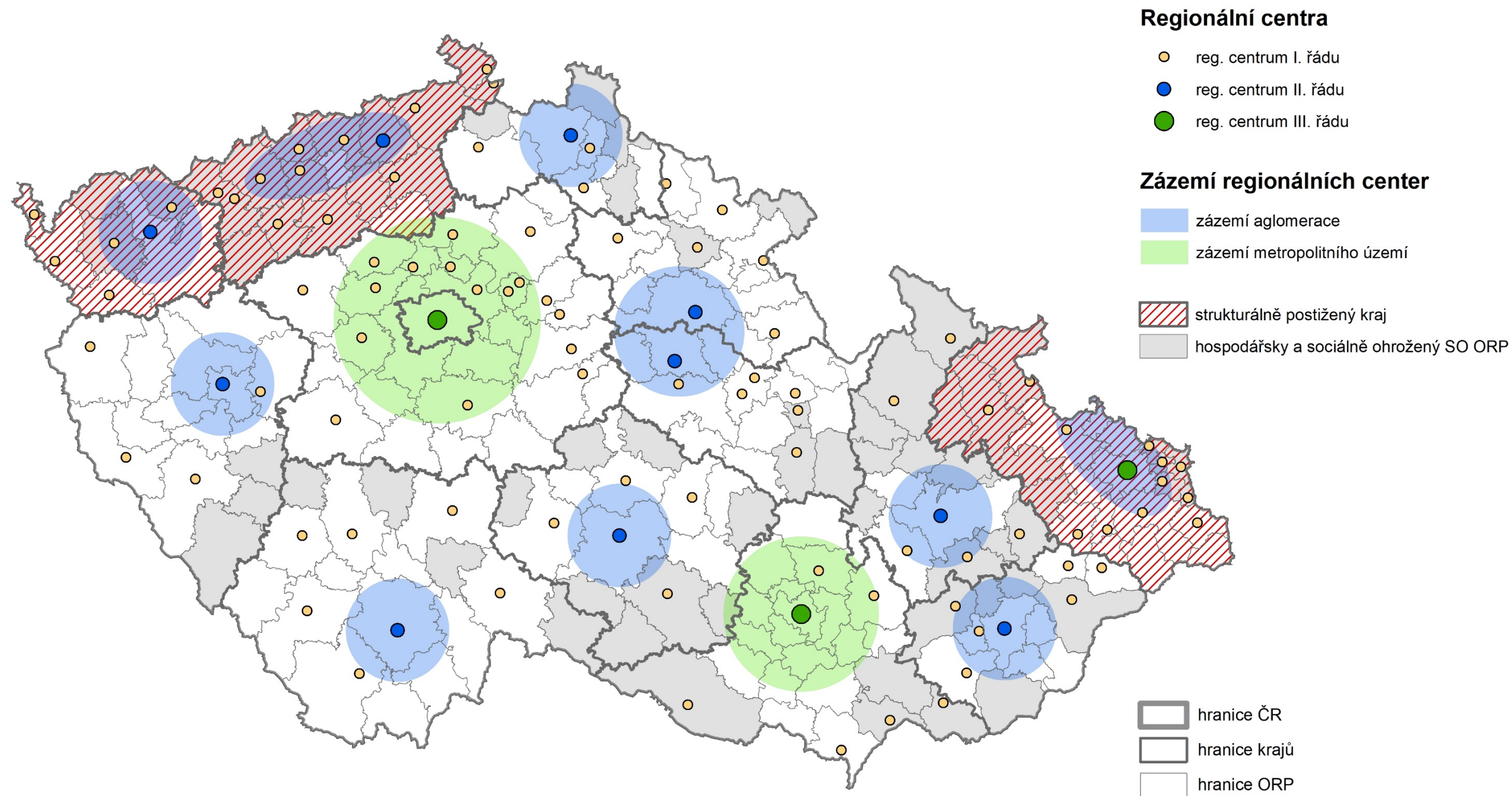

Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 3.1

Podkladová data: © AURS, s.r.o
Zpracování: © ÚÚR, 2021
Stav k: 22.11.2019

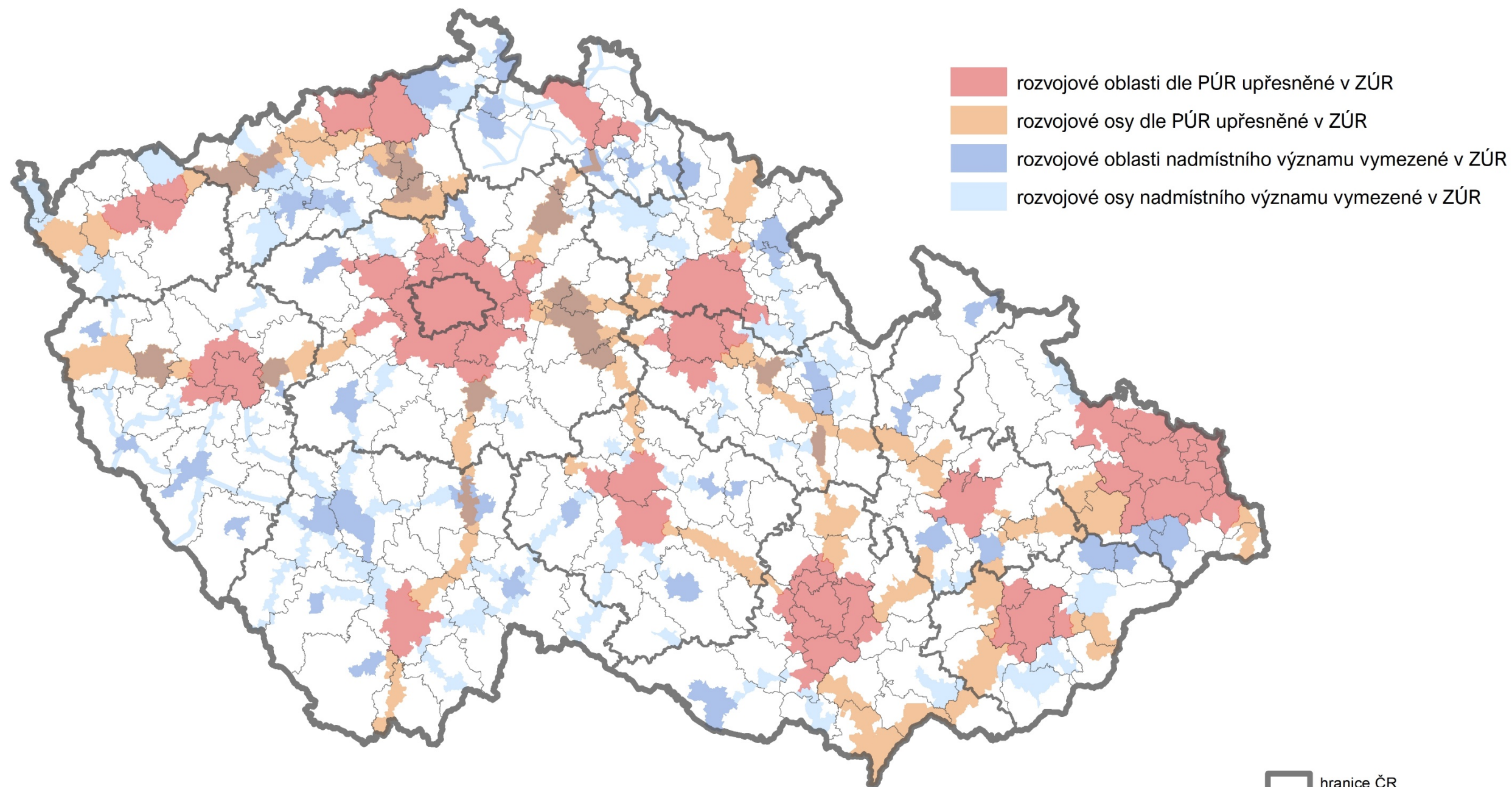
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 3.2

Podkladová data: © SRR ČR 2021+
Zpracování: © ÚÚR, 2021
Stav: 2021

Rozvojové osy a rozvojové oblasti (republikové a nadmístní)

- hranice ČR
- hranice krajů
- hranice ORP

Územně analytické podklady České republiky

0 25 50 100 km

Grafický list č. 3.3

Podkladová data: © Přehled vybraných jevů ze ZÚR
Zpracování: © ÚÚR, 2021
Stav k: 2019